

УДК 378:37.091.12.011.3-051:78
DOI 10.31654/2663-4902-2024-PP-2-108-118

Цянь Лун

аспірант факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Qian.Long@udu.edu.ua
orcid.org/ 0009-0005-0324-5729

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ХУДОЖНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ З УЧНЯМИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

У статті в результаті аналізу сутності художньої взаємодії суб'єктів освітнього процесу на уроках музичного мистецтва, врахування особливостей розвитку учнів підліткового віку та підходів учених до висвітлення важливих аспектів проблеми готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності, визначено основні структурні компоненти готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з підлітками.

Мета статті – визначити та обґрунтувати сутність, зміст та компонентну структуру готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку.

У статті використано теоретичні методи: аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури, дисертаційних робіт, авторефератів з метою визначення стану та перспектив досліджуваної проблеми; абстрагування, синтез; узагальнення й порівняння позицій учених щодо сутності основних дефініцій та вирішення проблеми готовності майбутніх учителів до взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Визначено та обґрунтовано сутність, зміст та компонентну структуру готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку, уточнено сутність основних дефініцій дослідження.

На основі системного аналізу наукової літератури з проблеми дослідження сутності художньої взаємодії учасників музично-освітнього процесу, врахування вікових особливостей учнів підліткового віку та підходів учених до проблеми готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності розкрито сутність і зміст готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку. З урахуванням наукових праць учених, авторського визначення готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку структуру зазначеної готовності розглянуто як інтегративну цілісність взаємопов'язаних та взаємозалежних компонентів: ціннісно-мотиваційного, пізнавально-оцінного, комунікативно-експресивного, творчо-активізаційного, рефлексивно-коригувального, що містять сукупність індивідуально-особистісних, комунікативних, творчих якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва. З'ясування сутності та компонентної структури готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку сприятиме визначенню педагогічних умов і методів формування в майбутніх учителів зазначеної готовності.
Ключові слова: художня взаємодія, підлітки, структура готовності, майбутній учитель музичного мистецтва, спільна художня діяльність, художньо-педагогічне спілкування.

Постановка проблеми. Переосмислення ролі й значущості вищої освіти в умовах інтеграції української держави в європейську і світову спільноту зумовило

необхідність докорінних змін традиційної системи виховання молоді в напрямку розвитку здатності взаємодіяти, комунікувати, співпрацювати для оптимальної само-реалізації особистості.

У Концепції «Нова українська школа» одним із провідних принципів організації освітнього процесу визначено педагогіку партнерства, що актуалізує проблему підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до співпраці з учнями на уроках та в позаурочній діяльності, формування у них готовності до художньої взаємодії.

Ця проблема набуває особливої актуальності, коли стосується підліткового віку, який є сенситивним для розвитку мотиваційної, пізнавальної, комунікативної та емоційно-вольової сфер особистості. У цьому віці відбувається динамічний розвиток самосвідомості учнів, який викликає потребу у більш тісному спілкуванні. Прагнення реалізувати свої можливості стимулює підлітка до розвитку комунікативних умінь та взаємодії з однолітками.

Інтерес підлітків до певного виду музичної діяльності і відповідна мотивація проявляються в процесі аналізу, інтерпретації музичних творів, в обґрунтуванні власних поглядів та оцінних судженнях. При цьому актуалізується проблема художньої взаємодії, використання діалогічної форми спілкування між учасниками освітнього процесу на основі партнерських взаємостосунків.

Тому серед фахових компетентностей учителя музичного мистецтва важливою у професійній діяльності визначається здатність до суб'єкт-суб'єктної, зокрема художньої взаємодії в музично-освітньому процесі, до керівництва музично-естетичним розвитком та дозвіллям школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць у галузі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (Т. Бодрова, Т. Дорошенко, О. Єременко, А. Зайцева, А. Козир, О. Лобова, Н. Мозгальова, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалка, Є. Проворова, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Хижна, О. Щолокова та інші) дає підстави стверджувати, що вчені наголошують на важливості формування у студентів умінь так організовувати освітній процес, щоб викликати в учнів бажання спілкуватися з мистецтвом, один з одним, потребу у високих естетичних почуттях і переживаннях, відчуття радості від спільної художньої взаємодії.

Проблема підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до співпраці з учнями розглядалася вченими у різних аспектах: про цінності співпраці в діяльності вчителя (В. Дряпіка, О. Олексюк, Г. Падалка та ін.); про мистецький діалог, співпрацю, музичну співтворчість (О. Олексюк, О. Ростовський, О. Рудницька, М. Ткач та ін.). Теоретичні аспекти проблеми формування культури художньо-педагогічного спілкування вчителя музичного мистецтва, що є важливою складовою художньої взаємодії, розглядали Н. Гуральник, А. Козир, О. Лобова, О. Михайличенко, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, О. Реброва, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Федоришин, О. Хижна, В. Шульгіна, О. Щолокова, Д. Юник та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Інтерес учених до проблеми підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до співпраці з учнями, її актуальність, а також відсутність системних музично-педагогічних досліджень щодо формування в майбутніх учителів музичного мистецтва готовності до художньої взаємодії з учнями підліткового віку зумовлюють потребу в її подальшому дослідженні, зокрема визначенні сутності й змісту художньої взаємодії, готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку та виокремленні й обґрунтуванні компонентної структури зазначеної готовності.

Мета статті полягає у визначенні та обґрунтуванні сутності, змісту та компонентної структури готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Системний аналіз науково-методичної літератури з проблеми сприяв розкриттю сутності й змісту художньої

взаємодії. У нашому дослідженні художню взаємодію визначаємо як процес безпосереднього або опосередкованого впливу суб'єктів (об'єктів) один на одного під час спільної художньої діяльності та художньо-педагогічного спілкування, результатом якого є опанування мистецьких надбань людства, «відкриття» та засвоєння загальнолюдських, національних та особистісних цінностей, формування досвіду емоційно-оцінного осягнення естетичної суті художніх творів, набуття компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження і розкриття креативного потенціалу.

Готовність особистості до професійної діяльності стала об'єктом вивчення відомих науковців (А. Алексюк, Я. Болюбаш, В. Бондар, О. Волошенко, С. Гаркуша, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, М. Євтух, І. Зязюн, Н. Кузьміна, З. Курлянд, О. Мороз, О. Отич, Л. Семенець, Л. Хомич, В. Чайка та інші).

Аналіз наукових досліджень, присвячених висвітленню різних аспектів проблеми готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності, засвідчив наявність різних підходів до визначення її сутності та компонентної структури.

С. Гончаренко визначає професійну готовність студентів як інтегративну особистісну якість й істотну передумову ефективності діяльності після закінчення закладу вищої освіти, акцентуючи увагу на тому, що професійна готовність особистості є складним психологічним утворенням і містить мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий та оцінний компоненти [1].

Учені О. Попова, В. Жуков, готовність майбутнього вчителя музичного мистецтва до організації інтегрованого навчання учнів розглядають, з одного боку, як інтегровану професійно значущу якість особистості майбутнього фахівця, з іншого – як психічний стан, який характеризує можливості майбутнього педагога вирішувати завдання педагогічної діяльності в указаному напрямі [11].

Р. Добровольська робить висновок про те, що поняття «готовність» розглядається як інтегративна, професійно-значуща якість особистості вчителя музичного мистецтва, що є системою взаємопов'язаних структурних компонентів, які містять особистісні (професійні мотиви й інтереси) і процесуальні (професійні знання і вміння) аспекти [2, с. 54].

Отже, готовність до професійної діяльності розглядається вченими як інтегроване особистісне утворення, як активний стан особистості для здійснення діяльності, як результат професійно-педагогічної підготовки і як умова успішної самореалізації майбутніх учителів.

Готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку на уроках музичного мистецтва визначаємо як професійно значущу, інтегральну якість особистості майбутнього вчителя, що є результатом професійно-педагогічної підготовки та умовою ефективно організації художньо-педагогічного спілкування та різних форм спільної художньої діяльності учасників освітнього процесу й передбачає сформованість прагнення й здатності до кваліфікованої реалізації навчального та виховного потенціалу музичного мистецтва в становленні особистості підлітка.

З урахуванням наукових праць учених, авторського визначення суті готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку структуру зазначеної готовності розглядаємо як інтегративну цілісність таких взаємопов'язаних та взаємозалежних компонентів: ціннісно-мотиваційного, пізнавально-оцінного, комунікативно-експресивного, творчо-активізаційного, рефлексивно-коригувального.

Діяльність майбутнього вчителя музичного мистецтва поєднує педагогічну, музично-виконавську, музикознавчу, дослідницьку роботу, що ґрунтується на свободі музичного самовираження, сприймання й осмислення музики, організації художньої взаємодії з учнями. Це вимагає набуття майбутнім учителем досвіду особистісного, емоційно-ціннісного ставлення до музичного мистецтва, усвідомлення ним відповідальності за організацію ефективної, творчої співпраці з учнями [6].

Ціннісно-мотиваційна сфера складає духовний фундамент професійного мислення, світогляду та професійної поведінки кожного фахівця, тому формування в майбутніх учителів музичного мистецтва готовності до художньої взаємодії з підлітками передбачає становлення їх як носіїв та творців цінностей (О. Рудницька).

Як зазначав А. Маслоу, ціннісні орієнтації особистості є професійною характеристикою та впливають на всі аспекти людської психіки: від пізнавальної потреби [7] до мотивації вчинків індивіда, детермінуючи його поведінку.

Аналіз наукових праць свідчить про те, що більшість учених (Н. Воляннюк, Г. Костюк, В. Татенко, А. Фурман та інші) вважають джерелом активності суб'єкта сформованість системи його зацікавленого ставлення до світу речей, людей і самого себе, що впливає на формування ціннісних орієнтацій, особистісної спрямованості, внутрішньої мотивації, саморегуляції, саморефлексії, високої самооцінки – важливих складників готовності вчителя до організації художньої взаємодії з учнями на уроках музичного мистецтва.

Таким чином, ціннісно-мотиваційна сфера є важливою характеристикою суб'єктності вчителя музичного мистецтва, складає духовний фундамент професійного мислення, світогляду та поведінки кожного фахівця, його готовності до художньої взаємодії з учнями підліткового віку.

Як зазначає В. Ягупов, ціннісно-мотиваційний компонент є вирішальним компонентом професійної компетентності будь-якого фахівця, тому що цінності формують найголовніше для кожної особи та фахівця – їх ставлення до світу, до речей, до діяльності, інших людей і до самого себе [12, с. 52].

Отже, стрижнем формування в майбутніх учителів музичного мистецтва готовності до художньої взаємодії з учнями підліткового віку є система загальнолюдських, професійно-педагогічних та художніх цінностей, що складає зміст ціннісно-мотиваційного компонента.

Сформовані цінності є одним із джерел мотивації, стимулювання студентів до художньої взаємодії з учнями підліткового віку. Безпосередньо впливаючи на формування мотиваційної сфери, цінності визначають суб'єктне ставлення майбутнього вчителя музичного мистецтва до самого себе як до професійного суб'єкта.

Ціннісно-мотиваційний компонент, включаючи мотиви, інтереси, прагнення, розкриває зміст тих мотивів, які викликають усвідомлені потреби студентів у пізнанні мистецтва, накопиченні якомога більше художньо-образних вражень, в оволодінні засобами, що сприяють встановленню емоційно-психологічного контакту з підлітками у процесі художньої взаємодії.

Таким чином, ціннісно-мотиваційний компонент визначається професійно-ціннісним ставленням і прагненням учителя до музично-педагогічної діяльності; усвідомленістю виховного потенціалу мистецтва та його значення у художньому розвитку школярів, відчуттям особистісної причетності, відповідальності за реалізацію освітньо-виховного впливу музичного мистецтва на учнів, мотиваційною спрямованістю на художню взаємодію з учнями.

Пізнавально-оцінний компонент готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку містить систему інтегрованих знань про зміст, способи і методи художньо-педагогічного спілкування та спільної художньої діяльності з учнями, а також виражає здатність студентів до цілісного аналізу музичних творів, критичного осмислення музичної та методичної літератури з метою збагачення знань, відбору високохудожніх і доступних для сприймання й виконання музичних творів.

Бінарна сутність цього компонента полягає в усвідомленні не лише формувальної ролі пізнання у створенні власних розумових конструкцій, а й в усвідомленні власного рівня опанування цих інформаційних пластів і спроможності оцінити ступінь особистісного та суспільного значення тих зразків мистецтва, на яких майбутній учитель буде виховувати підлітків.

Пізнавально-оцінний компонент складають базові знання, уміння, компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, що дозволяють йому адекватно сприймати, аналізувати, оцінювати музичні явища та передавати музично-художню інформацію у процесі художньої взаємодії з учнями підліткового віку. Це знання та усвідомлення вчителем сутності художньої взаємодії, принципів, організаційних форм і видів художньої взаємодії з учнями, психологічних основ, методик і технологій художньо-педагогічного спілкування та спільної художньої діяльності; особистісно-орієнтованих технологій музичного навчання та виховання; здатність до аналізу та оцінки музичних явищ.

Зазначений компонент, на думку Т. Дорошенко, виражає також здатність студентів до аналізу, оцінки, критичного осмислення музичної та методичної літератури, до відбору високохудожніх і доступних для сприймання й виконання мистецьких творів [3, с. 97].

Сутність пізнавально-оцінного компонента готовності учителя до художньої взаємодії ґрунтується на активізації саме виховного потенціалу мистецтва. Тому важливо, щоб учитель музичного мистецтва був спроможний не тільки активно й емоційно сприймати і переживати зміст музичного твору, але й був готовим до суб'єктивно-індивідуального тлумачення його образного змісту. У процесі пізнання образної суті художнього твору, вчитель, у якого сформована готовність до художньої взаємодії з учнями, усвідомлює естетичні орієнтири і норми пізнання мистецтва як органічну складову його педагогічної діяльності, і здатний проектувати художньо-педагогічне спілкування з учнями в процесі оцінної діяльності.

В основі педагогічної діяльності вчителя лежить спілкування, тому від того, як учитель музичного мистецтва передає інформацію, як організовує спілкування з учнями та між учнями, спрямовує спільну художню діяльність залежить результативність міжособистісних та навчальних відносин з учнями, якість процесів навчання, виховання та художньої взаємодії. Тому у структурі готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку важливим є комунікативно-експресивний компонент.

Учитель музичного мистецтва має бути здатним регулювати міжособистісні стосунки, організовувати ефективну навчальну та художню взаємодію з учнями. Як зазначає А. Зайцева, нові музичні враження, таємниця композиторського задуму, краса художнього образу, емоційність слухацьких інтерпретацій, обґрунтованість аналітичних висновків стають об'єктом спільних інтересів, бажань та прагнень суб'єктів взаємодії з мистецтвом [5, с. 117].

Взаємодія людини з іншими людьми – це особливий тип зв'язку, який передбачає взаємні впливи сторін і взаємні зміни. Серед цих взаємодій, як зазначають вчені (І. Козубовська, Г. Розлуцька, О. Савко), особливе місце належить спілкуванню і спільній діяльності.

Комунікативний аспект професійної діяльності майбутнього вчителя, на думку О. Дубасенюк, має виявлятися у встановленні доцільних, доброзичливих стосунків із вихованцями, що передбачає прояв педагогічного такту, душевної чутливості, делікатності, терпимості, милосердя у виховній роботі з учнями, а організаторський аспект – сприяти індивідуальному розвитку особистості, її природних задатків, формуванню високорозвинутого учнівського колективу [4, с. 21].

Комунікативно-експресивний компонент передбачає обізнаність майбутнього вчителя музичного мистецтва щодо сутності і специфіки художньо-педагогічного спілкування, уміння планувати і здійснювати художньо-комунікативну діяльність, розвиненість комунікативних компетенцій.

Художньо-педагогічне спілкування, як форма художньої взаємодії, є основним видом сучасної музичної діяльності в процесі опанування музичного мистецтва, яке проявляється у спілкуванні з виконавцями, слухачами безпосередньо, та опосередкованого – з композиторами різних епох через їхні музичні твори та віртуальний

зв'язок з їхніми творчими ідеями. В усіх цих проявах здійснюється інтелектуально-творча, виконавсько-практична функція музичних занять, обмін інформацією, взаємне збагачення суб'єктів спілкування в межах комунікації.

Учитель музичного мистецтва має бути доброзичливим, увічливим, уміти взаємодіяти з учнями, бути емоційно стійким, експресивним, гнучким, легким у спілкуванні, здатним співпереживати та співчувати, змінювати стиль спілкування в залежності від індивідуальних особливостей і властивостей кожного учня, довільно входити в емоційний стан, співзвучний з емоційним станом учня, розуміти його внутрішній світ, творчо вирішувати проблемні ситуації, прагнути до співробітництва. Такі комунікативні якості допомагають вчителю встановлювати контакт з учнями в процесі спілкування та спільної художньої діяльності, що забезпечує ефективність і результативність художньої взаємодії.

У готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку щодо комунікативно-експресивного компонента значну роль відіграє чуттєво-емоційна спроможність, оскільки здатність учителя до встановлення художньо-творчого контакту з учнями на уроках музичного мистецтва, уміння захопити їх мистецькою діяльністю, створювати творчу атмосферу спілкування під час спільної художньої діяльності свідчить про розвиненість його емоційної культури.

Як зазначає О. Олексюк, комунікативне ядро майбутнього фахівця складають небайдужість до емоцій оточуючих, уміння розуміти їхні внутрішні властивості, здатність до усвідомлення та ціннісного прийняття морально-естетичних норм, прагнення їх дотримання, тощо [9, с. 101].

Важливим змістовим елементом комунікативно-експресивного компоненту готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку є стійка емоція, емоційно-вольова саморегуляція, яка є фактором ефективності та успіху діяльності в складних обставинах.

Експресивний складник характеризує не тільки чуттєво-емоційну спроможність майбутнього вчителя музичного мистецтва, але й великого значення набуває емоційно-вольова саморегуляція, під якою О. Матвієнко розуміє вміння вчителя передавати інформацію, використовуючи весь арсенал комунікативних засобів, методів, прийомів; організовувати взаємини з учнями у процесі спільної діяльності; розуміти актуальний емоційно-психологічний стан, адекватно сприймати особистісні якості та поведінку учня; коректно і педагогічно доцільно впливати на «партнерів» зі спілкування; керувати власним психічним станом, поведінкою і розвитком [8]. Усвідомлену саморегуляцію майбутнього вчителя розглядаємо як процес ініціації і управління ним власною поведінкою, організації психічних ресурсів для досягнення мети художньої взаємодії.

Для успішної художньої взаємодії майбутнього вчителя музичного мистецтва з підлітками мають професійне значення сугестивні прояви, впливи під час опанування музичного мистецтва, які здійснюються шляхом передачі власного емоційного стану (невербально) за допомогою інтонації, темпу, ритму мови, тембру та гучності голосу, жестів, міміки, рухів.

Уміння вчителя емоційно впливати на аудиторію, контролювати власні емоційні почуття, володіти своїм голосом, мімікою, жестами, способами та прийомами міжособистісного спілкування забезпечують успішний перебіг і результативність художньої взаємодії з підлітками. Володіння вчителем сугестивними компетенціями свідчить про його педагогічну майстерність.

Творчо-активізаційний компонент у структурі готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку віддзеркалює спроможність учителя до креативного здійснення власної педагогічної діяльності, творчого засвоєння нових видів діяльності, перебудови стереотипів, які склалися раніше, до швидкого вирішення проблемних ситуацій, самостійного перенесення раніше засвоєних знань, умінь, способів діяльності в нові ситуації, здатність до

творчого самовираження в практичній музично-педагогічній діяльності й залучення учнів до сумісного творчого пошуку та художньої взаємодії.

Творчість психологи вважають найскладнішою діяльністю людини, якій передує, а зрештою й супроводжує на всіх етапах здійснення, творча активність.

У гуманістичній психології активність була пов'язана з потребою самоактуалізації (А. Маслоу), самореалізації (Ш. Бюлер) і трактувалась як внутрішня рушійна сила розвитку особистості, що могла бути спрямована на самореалізацію, об'єктивацію (Д. Узнадзе).

Різні форми художнього спілкування, а також спільної художньої діяльності на уроках стимулюють вчителя музичного мистецтва до творчості. Активність особистості виявляється в пізнанні, спілкуванні, діяльності. Психологи пояснюють відмінності між активністю і діяльністю тим, що діяльність спонукається потребою в предметі, а активність – особистісною потребою діяльності, позитивним або негативним ставленням до активності.

Оскільки творчо-активізаційний компонент готовності до художньої взаємодії обумовлений специфікою художнього спілкування та художньої спільної діяльності на ґрунті мистецтва, смислотворчість суб'єктів взаємодії проявляється у різноманітних видах їх діяльності: слухацькій, співацькій, музично-оцінній, імпровізаційній, інтерпретаторській, риторичній тощо.

Творчо-активізаційний компонент спрямований на встановлення в музично-освітньому процесі співтворчого типу художньої взаємодії з учнями підліткового віку, що найбільш повно відповідає гуманістичній концепції сучасної мистецької освіти. Зазначений компонент передбачає позитивну установку на художньо-педагогічне спілкування, занурення учасників у художньо-творчий процес, вирішення художньо-творчих задач. Таким чином, у процесі творчої активності учасників освітнього процесу відбувається оптимальне поєднання впливу зовнішніх факторів і системи внутрішньо-особистісних перетворень студента, поступово формується досвід художньої взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Отже, одним із формотворчих компонентів готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з підлітками є творчо-активізаційний компонент.

Рефлексивно-коригувальний компонент готовності репрезентує спроможність майбутнього вчителя музичного мистецтва до усвідомлення власних комунікативно значущих якостей, творчо-організаційних умінь щодо організації художньої взаємодії з учнями підліткового віку, і є чинником спонукання вчителя до самоаналізу результатів музично-педагогічної діяльності в цілому з метою її корекції й проектування власного вдосконалення.

Аналіз кожною людиною власних здобутків та їх корекція полягає, як відомо, у наявності не лише бажання пізнавати себе (рефлексія), а й уміння критично мислити для визначення власних здобутків і прорахунків з подальшим винайденням ефективних шляхів їх подолання.

Уміння вчителя визначати правильність поставленої мети, аналізувати доцільність власних дій, якість використовуваних форм і методів роботи, причини успіхів і помилок сприяє посиленню прагнення до саморозвитку і самовдосконалення.

В. Орлов розглядає професійно-особистісну рефлексію вчителя мистецьких дисциплін як дію, що спрямована на вияв основ власного способу вирішення мисленевих мистецько-педагогічних завдань та їх узагальнення з метою наступного успішного вирішення зовнішньо різних, але за своєю сутністю споріднених завдань музично-педагогічної діяльності [10, с. 192].

Рефлексивно-коригувальний компонент готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку передбачає з'ясування причин недоліків, визначення шляхів, способів, методів їх усунення,

спонукання потреби і бажання в покращенні результатів, набутті гарних якостей, закріплення досягнутого успіху.

Також важливе значення у формуванні коригувально-рефлексивного компонента матиме забезпечення майбутніх учителів психолого-педагогічною інформацією щодо змісту самовдосконалення та відповідними техніками рефлексії. Використання психологічних тренінгів, тестових завдань, спеціальних технік рефлексії (самопізнання) сприятиме самовизначенню, самооцінці студентів та подальшій корекції їх власних фахово-реалізаційних можливостей і фіксації певних здобутків на шляху до самореалізації й самоактуалізації.

Коригуючи власну педагогічну діяльність, майбутній учитель музичного мистецтва має активно працювати над власними здобутками, вносити зміни у свої професійні дії. Коригуванню підлягатимуть основні форми, методи, технології художньої взаємодії з учнями, а також результати професійної діяльності, відповідно до рівня підготовленості майбутнього вчителя, його зацікавленості у самовдосконаленні та самореалізації.

Таким чином, рефлексивно-коригувальний компонент готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку сприяє рефлексивному осмисленню власних дій у процесі художньо-педагогічного спілкування та спільної художньої діяльності, а також осмисленню процесів самооцінки та самокорекції комунікативних і творчо-організаційних здібностей, що призводить до продуктивної співпраці з учнем з метою вирішення художніх завдань.

Висновки. Отже, на основі системного аналізу наукової літератури з проблеми дослідження сутності художньої взаємодії учасників музично-освітнього процесу, урахування вікових особливостей учнів підліткового віку та підходів учених до проблеми готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності розкрито сутність, зміст та структуру готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку, яка складається з компонентів, що містять сукупність індивідуально-особистісних, комунікативних, творчих якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Структурний взаємозв'язок ціннісно-мотиваційного, пізнавально-оцінного, комунікативно-експресивного, творчо-активаційного, рефлексивно-коригувального компонентів передбачає визначення міри мотиваційної спрямованості студентів на художню взаємодію з учнями підліткового віку; міру усвідомлення та засвоєння майбутніми вчителями музичного мистецтва загальних теоретико-методичних знань, методів щодо організації художньої взаємодії з учнями та їх перенесення у практичну діяльність; міру оволодіння майбутніми вчителями групою комунікативно-експресивних умінь, здатність до регулювання власної поведінки у процесі художньої взаємодії.

З'ясування сутності та компонентної структури готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої взаємодії з учнями підліткового віку сприятиме визначенню педагогічних умов та методів формування в майбутніх учителів зазначеної готовності.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2 вид. доповн. і випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
2. Добровольська Р. О. Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти: дис. ... д-ра філософії: спец. 015. Вінниця, 2020. 344 с.
3. Дорошенко Т. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до забезпечення основ загальної музичної освіти учнів: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. Чернівці, 2016. 632 с.

4. Дубасенюк О. А., Семенюк Т. В., Антонова О. Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: монографія. Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с.
5. Зайцева А. В. Методична система формування художньо-комунікативної культури майбутнього вчителя музики: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.02. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 528 с.
6. Коновченко Ю., Дорошенко Т. Зміст і структура готовності майбутнього вчителя початкової школи до мистецько-педагогічної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. Вип. 151. Т. 2. С. 174–178.
7. Маслоу А. Самоактуалізація личности и образование: пер. с англ. Київ; Донецьк, 1994. 52 с.
8. Матвієнко О. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічної взаємодії у навчально-виховному середовищі школи першого ступеня: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2010. 40 с.
9. Олексюк О. М., Ткач М. М., Лісун Д. В. Музично-педагогічний процес у вищій школі. Київ: Знання України, 2009. 123 с.
10. Орлов В. Ф. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: монографія. Київ: Наук. думка, 2003. 262 с.
11. Попова О. В., Жуков В. П. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до організації інтегрованого навчання учнів: монографія. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2022. 318 с.
12. Ягупов В. В. Аксиологічний вимір європейського освітнього простору та методологічні проблеми українських дослідників у педагогіці. *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції*: матеріали міжнар. наук.-метод. конф. Суми: Сумський державний університет, 2020. С. 51–53. URL: https://drive.google.com/file/d/1ri7rvY_i7d-gk9xPHYi5BWZlqrq-ldmX/view (дата звернення: 19.11.2023).

References

1. Honcharenko, S.U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichniy entsyklopedychnyi slovnyk. Vydannia druhe dopovnene i vypravlene* [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary. Second supplemented and corrected edition]. (2d ed.). Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
2. Dobrovolska, R.O. (2020). *Formuvannya hotovnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva do orhanizatsii muzychno-estetichnoho prostoru zakladiv zahalnoi serednoi osvity* [Preservice music teacher's readiness formation for organization of the musical and aesthetic space at general secondary education institutions]. *Doctoral thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
3. Doroshenko, T.V. (2016). *Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do zabezpechennia osnov zahalnoi muzychnoi osvity uchniv* [Theoretical and methodological bases of preservice primary school teachers' training for providing learners with general music education fundamentals]. *Doctoral thesis*. Chernihiv [in Ukrainian].
4. Dubaseniuk, O.A. (2003). *Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia do pedahohichnoi diialnosti* [Preservice teacher's professional training for pedagogical work]. Zhytomyr: Zhytomyr state pedagogical university [in Ukrainian].
5. Zaitseva, A. (2018). *Metodychna systema formuvannia khudozhno-komunikatyvnoi kultury maibutnoho vchytelia muzyky* [Methodological system of artistic and communicative culture formation in preservice music teacher]. *Doctoral thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
6. Konovchenko, Yu. & Doroshenko, T. *Zmist i struktura hotovnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly do mystetsko-pedahohichnoi diialnosti* [Content and structure of the preservice primary school teacher's readiness for artistic and pedagogical activities]. *Scientific journal of T. H. Shevchenko National Pedagogical University*. Issue 151. Vol. 2. P. 174–178. Chernihiv [in Ukrainian].
7. Maslow, A. (1994). *Samoaktualizatsiia lichosti i obrazovanie* [Motivation and personality]. Donetsk: Kostyuk Institute of Psychology [in Ukrainian].

8. Matviienko, O.V. (2010). Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv do pedahohichnoi vzaiemodii u navchalno-vykhovnomu seredovyshchi shkoly pershoho stupenia [Theoretical and methodological principles of preservice teachers' training for pedagogical interaction in the educational environment of first stage school]. *Doctoral thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

9. Oleksiuk, O.M. (2009). Muzychno-pedahohichni protses u vyshchii shkoli [Music and pedagogy process in higher education]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

10. Orlov, V.F (2003). Profesiine stanovlennia vchyteliv mystetskykh dystsyplin [Art discipline teachers' professional development]. I. A. Ziaziun (Ed.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

11. Popova, O.V. & Zhukov, V.P. (2022). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do orhanizatsii intehrovanoho navchannia uchniv [Preservice music teachers' training for integrative teaching: monography]. Kharkiv: H.S. Skovoroda National Pedagogical University [in Ukrainian].

12. Lahupov, V.V. (2020). Aksiolohichni vymir yevropeiskoho osvithnoho prostoru ta metodolohichni problemy ukrainskykh doslidnykiv u pedahohitsi. Tsinnisno-orientovanyi pidkhid v osviti i vyklyky yevrointehratsii [Axiological dimension of the European educational space and methodological problems of Ukrainian researchers in pedagogy. Sumy: Sumy State University [in Ukrainian].

Qian Long

Postgraduate Student of the Anatolii Avdiievskiy Faculty of Arts,
Dragomanov Ukrainian State University
Qian.Long@ndu.edu.ua
orcid.org/0009-0005-0324-5729

STRUCTURE OF PRESERVICE MUSIC TEACHERS' READINESS FORMATION FOR ART INTERACTION WITH TEENAGE STUDENTS

The purpose of the article is to determine and substantiate the essence, content and component structure of preservice music teachers' readiness formation for art interaction with teenage students on the basis of clarifying the concept "art interaction" and analysing different scientists' approaches to the problem of preservice specialists' readiness for professional work.

The article uses theoretical methods: analysis of psychological, pedagogical, methodological literature, extended abstracts and dissertation theses in order to determine the state and prospects of the problem under study; abstraction, synthesis, generalization and comparison of scientists views on the essence of the main definitions and problem solving readiness formation for art interaction with participants within the educational process.

The essence, content and components of structure preservice music teachers' readiness formation for art interaction with teenage students were defined and substantiated, the main definitions of the study were clarified.

The essence and content of preservice music teachers' readiness formation for art interaction with teenage students have been revealed basing on the systematic analysis of scientific literature on the research problem of the artistic interaction in the music and education process participants, considering the age characteristics of adolescent students and the scientists' approaches to the problem of the preservice specialists' readiness for professional work. Taking into account scientists' research works and the author' concept definition of preservice music teachers' readiness formation for art interaction with teenage students, the structure of the readiness is regarded as an integrative unity of interconnected and interdependent components: axiological and motivational, cognitive

and evaluative, communicative and expressive, creative and activating, reflective and corrective containing a set of individual, personal, communicative, creative qualities of the preservice music teacher. The clarification of the essence and component structure of preservice music teachers' readiness formation for art interaction with teenage students will contribute to the identifying the pedagogical conditions and methods of formation for the specified readiness in preservice teachers.

Key words: artistic interaction, teenagers, readiness structure, preservice music teachers, mutual artistic work, art and pedagogy communication.